

Република Франция

Площ:	547 030 кв. км.
Население:	59,3 млн. души (2000 г.).
Столица:	Париж.
Официален език:	френски.
Религия:	католици (80%).
Паритна единица:	евро (френски франк до 2002 г.).
Административно деление:	95 департамента.
Държавно устройство:	република. Държавен глава – президент, избран чрез общо и пряко гласуване за срок от 5 г. (от 2000 - за 7 г.). Законодателен орган – Национално събрание (двукамарен парламент). Изпълнителен орган – президент и Министерски съвет, назначаван от президента.

1. Общи бележки

Съдебната система в Република Франция е диференцирана на различни нива и в различни органи и институции. Специализацията във функционално отношение позволява ефективното реализиране на правомощията на съдебните органи, но от друга страна, усложнява в голяма степен както организационната им структура, така и възможността за обзорно представяне на основните съдебни органи и техните правомощия. Конституционноправната рамка предвижда функцията на гарант на независимостта на съдебната власт да бъде възложена на президента на Френската република, като същевременно той е титуляр на изпълнителната власт. В упражняването на тази функция президентът е подпомаган от Висшия магистратски съвет.

Прокуратурата във Франция е част от съдебната власт, но прокурорите не са несменяеми, за разлика от съдиите.

Функции във връзка с разследването на извършени престъпления имат съдия-следователите, прокурорите и съдебната полиция.

Основните нормативни актове, уреждащи организацията и функционирането на органите от съдебната система, са Конституцията на Франция от 4 октомври 1958 г., Кодексът за организацията на съдебната власт, Гражданско-процесуалният кодекс, Наказателно-процесуалният кодекс, Кодексът на труда, Общественоосигурителният кодекс, Кодексът на административното правосъдие и др.

2. Управление на съдебната власт

2.1. Висш магистратски съвет

Управлението на съдебната власт във Франция е регламентирано в Конституцията. Органът на управление на съдебната власт се нарича **Висш магистратски съвет** (Le Conseil Supérieur de la Magistrature). Чл. 65 от Конституцията предвижда, че Висшият магистратски съвет се председателства от президента на републиката, а негов заместник-председател по право е министърът на правосъдието.

Специфика на френската съдебна система са организацията и съставът на Висшия магистратски съвет. Той включва две сравнително обособени структури, едната от които е компетентна по отношение на **съдиите** (magistrats du siège), а другата – по отношение на **прокурорите** (magistrats du parquet).

Членовете на тези две формации са определени в Конституцията. В структурата, компетентна за съдиите, освен президента на републиката, влизат още министърът на правосъдието, който е и пазител на държавния печат, петима съдии, един прокурор, един член на Върховния административен съд (наречен Държавен съвет – Conseil d'Etat) и трима други членове, които не са представители нито на законодателната, нито на съдебната власт, предложени съответно от президента, от председателя на Долната камара на парламента – Националното събрание (Assemblée Nationale) и от председателя на Горната камара на парламента – Сената (Sénat). Съставът на структурата с компетенции по отношение на прокуратурата е аналогичен, като разликата е в това, че в нея влизат пет прокурора и един магистрат. Останалите членове извън съдебната власт са същите.

Секцията на Висшия магистратски съвет, която е компетентна по отношение на съдиите, прави предложение за избирането на съдиите от Върховния касационен съд (Cour de cassation), на първия председател на апелативните съдилища и на председателя на окръжния съд (tribunal de grande instance). За назначаването на останалите съдии е необходимо одобрение от негова страна. Висшият магистратски съвет функционира като Дисциплинарен съвет (Conseil de discipline) по отношение на съдиите.

Секцията на Висшия магистратски съвет, която е компетентна по отношение на прокурорите, дава становище при назначаването на прокурорите, с изключение на тези постове в прокуратурата, относно които решението се взема от Министерския съвет. При налагането на дисциплинарни наказания на прокурорите Висшият магистратски съвет също дава становище.

2.2. Общи събрания на магистратите

Към отделните съдилища/юрисдикции има Общо събрание на магистратите, в което наред със съдиите, влизат и прокурорите към съответния съд. Негов председател е председателят на съда. Освен този

общ орган на управление на съдиите и прокурорите, към съдилищата, към които има прокуратура, функционира и Общо събрание на прокурорите към съответния съд, което се председателства от най-висшестоящия по ранг прокурор. Конкретните правомощия на тези органи са изброени в Кодекса на организацията на съдебната власт.

3. Съдилища

Съдебната система във Франция е силно диференцирана. Обособена е система от граждански съдилища, от наказателни съдилища, и система от различни видове специализирани съдилища. Така изброените съдилища са първоинстанционни, като въззивна инстанция е апелативният съд, а касационна – Върховният касационен съд. Освен тези съдилища съществува и система от административни съдилища, чиято апелативна инстанция е апелативният административен съд, а касационна – Държавният съвет, който упражнява функции на Върховен административен съд.

3.1. Първоинстанционни съдилища

Първоинстанционните съдилища се делят на граждански, наказателни и специализирани.

3.1.1. Общи граждански съдилища

Общи граждански съдилища са т.нар. tribunal d'instance, който може да се оприличи на районен съд, т.нар. tribunal de grande instance, аналогичен на окръжен съд, и създадения през 2002 г. juge de proximité, който напомня фигурата на мировия съдия.

Мировите съдии (jurisdiction de proximité) се създават през 2002 г. в съдебните райони на апелативните съдилища. Те са първа и последна инстанция по граждански дела с цена на иска до 4000 евро. Процедурата, която се прилага в тези юрисдикции, е тази, предвидена за районните съдилища. Съдебният състав е едноличен. Мировият съдия е длъжен първо да се опита да спогоди страните. Специфично за мировия съдия е, че той може да правораздава на всяко публично място, което е удобно за страните. Това е причината буквалното му френско наименование да отразява идеята за близост до населението при упражняването на правораздавателната функция.

Районните съдилища (tribunaux d'instance) също се създават в районите на всеки апелативен съд. Ако специален закон не предвижда друго, районният съд разглежда граждански дела с цена на иска до 10 000 евро и други дела, които по силата на закон са му разпределени. Районният съд заседава в състав от един съдия.

Окръжните съдилища (tribunaux de grande instance) имат изключителна компетентност относно дела, свързани с брак, развод, фактическа раздяла, родство, осиновяване; безвестно отсъствие, режим на съпругеската имуществена общност, наследяване, спорове за

гражданство, вещни искове, реални залози, искове за обявяване на нищожността или изтичането на срока на патенти за изобретения, спорове за нелоялна конкуренция, искове за закрила на промишлени и търговски марки, географски означения, искове за прекратяване на асоциации (юридически лица с нестопанска цел), спорове във връзка с общественото осигуряване при трудова злополука и професионално заболяване на земеделските производители, които не са наети по трудов договор, данъчни спорове в случаите, предвидени от Общия данъчен кодекс и др. В населените места, в които няма търговски съдилища, окръжният съд е този, който изпълнява техните функции. Окръжният съд заседава в колегиален състав, освен ако специален закон не предвижда друго. Обикновено Съдебният състав се състои от трима съдии, като в определени хипотези може да заседава и един съдия. При разглеждане на делото от един съдия по искане на страните или по решение на съдията делото може да се предостави за разглеждане от колегиален съдебен състав.

Към окръжния съд има **съдия-изпълнител** (un juge de l'exécution), чиито функции се упражняват от председателя на окръжния съд, който може да делегира правомощията си на един или повече съдии от същия съд, фиксирайки времевия и териториалния обхват на тази делегация.

Общите граждански съдилища са компетентни да разглеждат спорове за обезщетения при пътнотранспортни произшествия, като компетентността между тях се разпределя в зависимост от цената на иска.

3.1.2. Наказателни съдилища – общи и специализирани

Функции на общи първоинстанционни наказателни съдилища изпълняват мировият съдия (la juridiction de proximité), полицейският трибунал (tribunal de police), изправителният съд (tribunal correctionnel), углавният съд (cour d'assises). Специализирани първоинстанционни наказателни съдилища са военните съдилища (des juridictions des forces armées) и изпълнителните наказателни съдилища (les tribunaux de l'application des peines).

Компетентността на наказателните съдилища се разпределя в зависимост от вида и тежестта на извършеното престъпление. Във Франция престъпленията са систематизирани в няколко големи групи, в рамките на които има различни степени. От 1 април 2005 г. **мировият съдия** (juridiction de proximité) е компетентен да разглежда нарушения от първите четири степени, а **полицейският трибунал** (tribunal de police) разглежда нарушенията от пета степен като например леки телесни повреди и нарушения, за които се налага наказание отнемане на разрешението за управление на моторно превозно средство. С декрет на Държавния съвет разглеждането на определени нарушения от първите четири степени може да бъде предоставено на полицейския трибунал. Той е компетентен и в хипотезите на подсъдност поради връзка между делата относно две различни нарушения, едното от които е от компетентността на мировия съдия, а другото – на полицейския трибунал. Както мировият съдия, така и полицейският трибунал заседават в едноличен съдебен състав. Кодексът за организацията на съдилищата предвижда, че

когато районният съд разглежда наказателни дела за нарушения, се нарича полицейски трибунал.

Изправителен съд (tribunal correctionnel) се нарича окръжният съд (e tribunal de grande instance), когато разглежда наказателни дела. Той разглежда т.нар. деликти (délits). С това понятие се обозначава вид престъпления, които се наказват с лишаване от свобода до 10 години или глоба в размер на минимум 3 750 евро. Съдебният състав е тричленен и се състои от професионални съдии.

Углавен съд (la cour d'assises) има в Париж и във всеки департамент. Неговата компетентност като първоинстанционен съд се отнася до най-тежките престъпления, за които се предвижда наказание доживотен затвор. Съдебният състав в този случай е съставен от трима съдии и девет съдебни заседатели. Освен това този съд може да бъде и апелативна инстанция относно същите дела, като тогава заседава в състав от трима съдии и 12 съдебни заседатели. Съдебните заседатели се произнасят наред със съдиите както по въпроса за вината, така и по въпроса за вида и размера на налаганото наказание.

Уредбата относно **военните наказателни съдилища** се съдържа освен в Наказателно-процесуалния кодекс, и в Кодекса на военното правосъдие, а тази за **наказателно-изпълнителните съдилища** – в Наказателно-процесуалния кодекс. Във френската система от съдебни органи има и специализиран съдия по налагането на мерките за неотклонение и по-специално относно задържането под стража (**juge des libertés et de la détention**).

3.1.3. Специализирани съдилища

Специализирани съдилища са търговските, трудовите, аграрните и съдилищата относно общественото осигуряване и т.н.

Търговските съдилища (les tribunaux de commerce) са първоинстанционни, а жалбите срещу решенията им се разглеждат от апелативния съд. Съдебният състав в търговските съдилища се състои от съдии, които се избират. В населените места, в които няма търговски съд, делата от неговата компетентност се разглеждат от окръжния съд. На търговския съд са подсъдни делата между търговци или между търговци и търговски дружества, дела, които се отнасят до абсолютните търговски сделки, спорове между съдружници в търговско дружество и др. Те разглеждат и делата във връзка с търговската несъстоятелност, оздравяването на търговското предприятие и ликвидацията на търговския субект.

В зависимост от цената на иска търговският съд е първа и последна съдебна инстанция или решението му подлежи на съдебен контрол от апелативния съд. Към търговския съд се води търговският регистър. Търговският съд заседава в състави от трима съдии, като в определени случаи съставът е едноличен. Председател на състава е председателят на търговския съд или друг съдия с не по-малко от три години стаж като съдия в търговския съд. Съдиите от търговския съд се избират първоначално за две години, а при повторно избиране – за четиригодишен мандат. За председател на търговския съд може да бъде избран съдия с не по-малко от шест години стаж като такъв. Съдиите в търговския съд не получават възнаграждение. Те

се избират от средите на търговците и индустриалците. Съдия от даден търговски съд не може да бъде едновременно съдия и в друг търговски или трудов съд.

На **трудовете съдилища** (les conseils de prud'hommes) са подсъдни споровете между работодатели и работници във връзка с трудови договори или договори за изпитване. Размерът на иска е без значение и всяко споразумение или клауза, което изключва подсъдността на трудовете съдилища, е нищожно. От компетентността на трудовете съдилища са изключени споровете по общественото осигуряване и други спорове, за които специален закон предвижда друга подсъдност. Споровете във връзка с граждански договори или служебни правоотношения са подсъдни на административните съдилища.

Съдиите в трудовете съдилища са избираеми и представляват в равно съотношение работодателите и работниците. Съставът на трудовия съд включва трима представители на работодателите и трима представители на работниците.

В рамките на трудовия съд са обособени пет отделения: подбор на кадри, индустрия, търговия и търговски услуги, земеделие и други дейности. Разпределението на делата е в зависимост от принадлежността на работодателя и съответно на работника към определен икономически сектор.

При разглеждането на трудово дело първа и задължителна фаза на процеса е опитът за помиряване на страните. Едва при непостигане на съгласие се пристъпва към разрешаване на спора от съда.

Относно правната уредба на **съдилищата по общественото осигуряване** (les juridictions de sécurité sociale) Кодексът за организацията на съдебната власт препраща към Общественоосигурителния кодекс. На тези съдилища са подсъдни споровете между органите по общественото осигуряване и осигурените лица относно присъединяването на лицето към определен режим на общественото осигуряване, изчисляването и изплащането на осигурителните вноски и на обезщетенията по общественото осигуряване. Съдилищата по общественото осигуряване не са компетентни да разглеждат споровете относно експертизата на работоспособността и относно доброволното допълнително общественото осигуряване при пенсиониране.

Съставът на съда включва председател на състава (съдия от окръжния съд) и членове, които се избират за срок от три години от първия председател на апелативния съд измежду кандидатури, представени от представителните работодателски организации.

Аграрният или земеделски съд (tribunal paritaire de baux ruraux) разглежда точно определени в Земеделския кодекс спорове между собственици на земеделска земя и техните наематели по повод на наемните отношения между тях. Относно непосочените в Земеделския кодекс спорове са приложими правилата за разпределение на подсъдността между общите съдилища.

Друга специализирана съдебна юрисдикция е **съдията относно принудителното отнемане** на частна собственост в полза на държавата.

Във Франция съществува и диференцирана система от **юрисдикции за непълнолетни** (les juridictions des mineurs). Наказателните дела срещу непълнолетните – навършили 16 години – се разглеждат от **наказателен съд за непълнолетни** (la cour d'assises des mineurs). Наказателните дела срещу малолетни се разглеждат от т.нар. **трибунал за деца** (le tribunal pour enfants). На него са подсъдни и делата за деликти и нарушения от пета степен, извършени от малолетни, когато са му препратени от детския съдия или от съдия-следователя. **Детски съдия** (le juge des enfants) има към всеки трибунал за деца. Принципно той разглежда делата за деликти и нарушения от пета степен, извършени от малолетни. Изборът на детски съдия се прави измежду съдиите в окръжния съд на съответния съдебен район.

3.2. Апелативен съд

Апелативният съд (la Cour d'Appel) е основният второинстанционен съд във Франция. Той преразглежда делата, по които първоинстанционният съд е постановил решение. От неговата компетентност като втора инстанция са както наказателни и граждански дела така и търговски дела, и дела относно общественото осигуряване. Апелативният съд преразглежда делата, постановени от районния, окръжния, търговския, трудовия (над определена цена на иска), аграрния съд, съда за общественото осигуряване, полицейския трибунал, изправителния трибунал, съдия-следователя. Изключение прави углавния съд, жалбите срещу решенията на който се разглеждат от друг разширен състав на углавния съд.

Апелативният съд се произнася и по фактическата страна на делото, и по правната квалификация на спора. Той може да потвърди решението на първоинстанционния съд или да го отмени изцяло или отчасти, като в този случай се произнася по съществуващото на делото.

В апелативния съд има само професионални съдии. Всеки апелативен съд има специализирани отделения (гражданско, наказателно, търговско, по обществено осигуряване и др.).

3.3. Върховен касационен съд

Върховният касационен съд (la Cour de cassation) разглежда жалбите срещу решенията на общите съдилища. Той не разглежда делото по същество, освен ако специален закон не предвижда това изрично. Касационният съд има шест отделения: пет граждански и едно наказателно. Върховният касационен съд правораздава като отделение, като смесена колегия или като Пленум. Смесената колегия се сформира, когато делото е от компетентността на повече от едно отделение на съда или е решено или би могло да бъде решено по различен начин от различните отделения. Пленумът на Касационния съд правораздава, когато е поставен принципен въпрос, тъй като съществува противоречива съдебна практика било сред съдиите, които разглеждат делата по същество, било между

тях и върховните съдии. Освен това за сезирането на Пленума е необходимо делото веднъж да е стигнало до Върховния съд, решението по него да е отменено, да е върнато за преразглеждане на друг състав, след което новото решение се атакува на същото основание, на което е било атакувано и първото решение пред Върховния съд. Смесената колегия и Пленумът на Върховния касационен съд са длъжни да се произнесат, дори и при допуснати процесуални нарушения при сезирането им.

При отмяна на съдебното решение Върховният касационен съд връща делото за ново разглеждане от еднакъв по вид и степен съд на този, произнесъл решението или определението, което е отменено, или от същия съд, но от друг негов състав. При повторното разглеждане на делото за съда, който го пререшава, са задължителни указанията на Пленума на Върховния касационен съд относно тълкуването на закона.

Върховният касационен съд може да не връща делото за ново разглеждане от нисшестоящ съд, ако не е необходимо произнасяне по съществуващото на делото, както и ако делото е изяснено от фактическа страна и е необходимо само прилагането на друга материалноправна норма към така установените факти. В тези хипотези Върховният касационен съд се произнася с окончателно решение.

Специфика на френската правна система е възможността на общите съдилища, преди да се произнесат по дадено дело, да сезират Върховния касационен съд с искане за мнение относно тълкуването на новите правни разрешения, които създават сериозни затруднения за правоприлагането и възникват често като проблем в практиката и които те трябва да приложат по конкретното дело. Това искане не подлежи на обжалване. Върховният касационен съд се произнася в тримесечен срок от сезирането му. Разглеждането на делото спира до произнасянето на Касационния съд или до изтичането на предвидения срок за произнасяне. Мнението на Касационния съд не е задължително за сезиращия съд, но задължително се съобщава на страните по делото.

3.4. Административно правосъдие

Административното правосъдие е концентрирано в отделна система от съдилища. Правната уредба се съдържа в самостоятелен нормативен акт – Кодекс на административното правосъдие.

3.4.1. Административни съдилища

Административните трибунали (les tribunaux administratifs) са основният първоинстанционен съд по административни дела с изключение на делата, по които е предвидено първа и единствена инстанция да е Държавният съвет, който изпълнява функции, аналогични на тези на Върховния административен съд в българската съдебна система.

Административните трибунали разглеждат административни дела между частноправни субекти и държавната администрация, регионите, департаментите, общините или държавните

предприятия. Примери за такива дела са отказът да бъде издадено разрешително за строеж, обжалването на решение за застрояване на определен терен като автомобилен път, оспорването на принудително отнемане на частна собственост за държавни нужди, молбата за обезщетяване на вреди, причинени от действията на публичната администрация, отказът от издаване на разрешение за пребиваване във Франция, споровете за удържане и възстановяване на данъци, експулсирането на чужденци и др.

Освен административните трибунали има и **специализирани административни юрисдикции**. Такива са: Комисията по жалбите на бежанците, Комисията за социални помощи в даден департамент, Дисциплинарната секция на професионалните сдружения, Комисията за обезщетяване на репатрираните и др.

Апелативна инстанция относно решенията на административните трибунали са **административните апелативни съдилища** (*les cours administratives d'appel*), а в изрично определени случаи – Държавният съвет (Върховен административен съд). Председател на всеки апелативен съд е член на Държавния съвет (съдия от Върховния административен съд), който се обозначава с понятието "*conseiller d'Etat en service ordinaire*".

Административните трибунали и апелативните административни съдилища функционират не само като правораздавателни институции, но и като консултативни органи.

3.4.2. Държавен съвет (*Le Conseil d'Etat*)

Държавният съвет или Върховен административен съд е висша съдебна инстанция по административни дела. Компетентността му обхваща произнасянето като касационна инстанция по жалби срещу решения на различни административни инстанции и правораздаване като първа или апелативна инстанция в определени от закона случаи.

Наименованието "съвет" се дължи на консултативната функция, която този орган упражнява спрямо правителството. Държавният съвет участва в изготвянето на законите и правилниците за приложението им и дава мнение относно проектите за декрети и всеки друг проект на нормативен акт, за който е предвидено участието му от органичен или обикновен закон, от подзаконов нормативен акт или във всеки друг случай, когато правителството прецени, че това е необходимо във връзка с нормотворческата му дейност. Държавният съвет може и да изготвя текстове на нормативни актове, когато това бъде поискано от правителството.

Както министър-председателят, така и другите министри могат да искат консултации от Държавния съвет относно различни въпроси в административната сфера. От друга страна, самият Държавен съвет по собствена инициатива може да привлече вниманието на държавните органи върху законодателни, подзаконови или административни реформи, които той счита, че биха били полезни за обществото.

Контролните правомощия на Държавния съвет се упражняват по отношение на административните юрисдикции. Аналогично на

общите съдилища, административните трибунали и апелативните административни съдилища също имат възможност, преди да се произнесат по дадено дело, да сезират Държавния съвет с искане за мнение относно тълкуването на нови правни разрешения, които създават сериозни затруднения за правоприлагането и възникват често като проблем в практиката и които те трябва да приложат по конкретното дело. Това искане не подлежи на обжалване. Държавният съвет в ролята му на Върховен административен съд се произнася в тримесечен срок от сезирането му.

Общото събрание на Държавния съвет може да бъде председателствано от министър-председателя, а при отсъствието му – от министъра на правосъдието. Членовете на Държавния съвет са заместник-председател, председатели на отделения, редовни и извънредни държавни съветници, служител по жалбите, одитори от първа и от втора степен. Заместник-председателят на Държавния съвет се назначава с декрет на правителството по предложение на министъра на правосъдието, като се избира между председателите на отделения в Държавния съвет или между редовните държавни съветници.

Държавният съвет има отделение по споровете и няколко административни отделения. Към заместник-председателя на съвета има консултативна комисия, която разглежда въпросите за статута и дисциплинарната отговорност на членовете на този орган.

3.5. Специализирани висши съдилища

Конституцията на Франция предвижда специализиран висш съд, наречен **Висш съд** (Haute Cour de Justice), който е компетентен да се произнася по въпроса за отговорността на президента на републиката за държавна измяна. Този съд е съставен от членове, избрани поравно от Националното събрание и от Сената.

Специализирана е и съдебната институция, която се произнася по наказателната и гражданската отговорност на членовете на правителството относно престъпленията и деликтите, извършени от тях във връзка с работата им като министри. Този съд се нарича **Съд на републиката** (Cour de Justice de la République). Съдът на републиката е обвързан от нормите на материалните и процесуалните закони във връзка с квалификация на престъплението, доказването, размера на наказанието и др. Съставът му включва 15 съдии, 12 от които са представители на законодателната власт, избрани поравно измежду членовете на Националното събрание и на Сената. Останалите трима са съдии от Върховния касационен съд, като един от тях е председател на Съда на републиката. Всяко физическо или юридическо лице, което претендира, че е претърпяло вреди от престъпление или деликт, извършен от член на правителството във връзка с неговата работа, може да подаде жалба до комисията по жалбите към Съда на републиката. Тази комисия преценява дали жалбата да се препрати на главния прокурор към Върховния касационен съд, за да може той да сезира Съда на републиката. Този прокурор може и служебно да сезира Съда на републиката при положително становище на комисията по жалбите.

4. Прокуратура

4.1. Общи бележки

Прокуратурата (le Ministère Public) във Франция е част от **съдебната власт**. Този извод може да се направи от конституционните разпоредби, предвиждащи обособяването на две групи магистрати – съдии (magistrats du siège) и прокурори (magistrats du parquet) и определящи общ орган за тяхното управление, като в рамките на този орган са обособени самостоятелни структури за управлението на двата вида магистрати.

Прокурорите за разлика от съдиите не са несменяеми. Критериите за подбор на съдии и на прокурори са еднакви.

Изпълнителната власт има определени правомощия по отношение на прокуратурата. **Министърът на правосъдието** ръководи и осъществява политиката на правителството в областта на наказателното преследване и следи за изпълнението ѝ на територията на цялата страна. За тази цел той може да издава общи инструкции до прокуратурата, свързани с реализирането на наказателното преследване. Министърът на правосъдието има право да уведомява главния прокурор за нарушения на наказателния закон, които са му известни, както и чрез издаването на писмена инструкция да му нареди да бъде започнато наказателно преследване или да бъде сезиран компетентния съд.

Прокуратурата се нарича **публично министерство**, тъй като основното ѝ предназначение е свързано със защитата на интересите на обществото, със защитата на уязвимите членове на обществото, с осигуряване на спазването на обществения ред и с гарантирането на гражданския мир.

4.2. Структура на прокуратурата

Пред Върховния касационен съд прокуратурата се представлява от главния прокурор (Procureur Général), първия заместник главен прокурор (Premier avocat général) и заместник главни прокурори (avocats généraux).

Прокурори към апелативните съдилища са главният прокурор, заместник главни прокурори и заместници на тези прокурори.

Прокурорските рангове към окръжния съд са прокурор на републиката (Procureur de la République), първи заместник прокурори на републиката и прокурори на републиката.

Упражняването на правомощията на прокуратурата е изрично предоставено на главния прокурор. Заместник главните прокурори и техните заместници участват в упражняването на прокурорските правомощия под методическото ръководство на главния прокурор. Към апелативните и към окръжните съдилища има списъци на прокурорите към тези съдилища.

4.3. Функции на прокуратурата

По наказателни дела прокуратурата е органът, компетентен да повдигне обвинение за извършено престъпление от общ характер срещу конкретен извършител. Прокурорите ръководят действията на съдебната полиция по време на разследването на извършени престъпления. Те могат да подават протести пред горестоящата съдебна инстанция при неправилно прилагане на закона. Прокуратурата контролира изпълнението на присъдите по наказателни дела и изтърпяването на наложеното наказание.

Според Наказателно-процесуалния кодекс прокуратурата участва в производства пред всяка юрисдикция, която разглежда наказателни дела. Всеки гражданин или организация, който има сведения за извършено престъпление, е длъжен да уведоми за това прокуратурата, като ѝ предостави всички сведения, с които разполага.

Прокуратурата предприема необходимите мерки за разкриването на извършени престъпления и тяхното преследване по предвидения законов ред. За тази цел прокурорите ръководят действията на служителите на съдебната полиция в съответния съдебен район.

Прокуратурата има контролни правомощия относно местата за изтърпяване на наказанията, като прокурорите са длъжни да ги посещават поне веднъж годишно, отразявайки броя и резултата от своите посещения в специален регистър. Прокурорите притежават всички правомощия, които Наказателно-процесуалният кодекс и други специални закони предоставят на съдебната полиция във връзка с разследването по наказателни дела. Прокурорите имат суверенни правомощия по отношение на решението за повдигане или не на наказателно обвинение пред съда. Те са оправомощени да сключват споразумение с обвиняемия при спазване на законовопредвидените предпоставки за това.

При упражняването на правомощията си прокурорите имат право във всеки един момент да поискат съдействието на полицията.

Главният прокурор може да издава задължителни инструкции до подчинените му прокурори относно поставянето на началото на наказателно преследване, както и сам да сезира компетентния съд с обвинителен акт срещу конкретен извършител. Главният прокурор следи за правилното прилагане на наказателния закон от прокуратурата към апелативните съдилища, както и за цялостното ефективно функциониране на прокурорските органи. Той координира и ръководи дейността на прокурорите на републиката, които са длъжни веднъж годишно да изготвят доклад до него относно дейността на подчинените им прокурори и относно приложението на наказателния закон.

5. Разследващи органи

5.1. Съдия-следовател

Към окръжните съдилища има **съдии-следователи** (le juges' instruction), а към апелативните съдилища – поне едно **следствено отделение** (la chambre de l' instruction). Според френския Наказателно-процесуален кодекс предварителното разследване е задължително за най-тежките престъпления (crime), факултативно за т.нар. деликти (délit) като вид престъпни деяния, както и е възможно при т.нар. нарушения (contravention) като най-лек вид престъпни посегателства, ако прокурор на републиката реши, че това е необходимо.

Съдия-следователят не може да започне разследването, ако не е сезиран с обвинителен акт от прокурор. Ако в хода на разследването съдия-следователят установи нови факти от значение за делото, които не са отразени в обвинителния акт, той трябва незабавно да уведоми прокурора на републиката. Съдия-следователят може да разследва само лица, по отношение на които има сериозни улики, че са извършили или са съучастници в извършването на престъпление. Той предварително трябва да позволи на обвинения да представи своята позиция относно случилото се в присъствието на неговия адвокат. От началото на разследването съдия-следователят е длъжен да уведоми пострадалия от престъплението за това и за правото му да се конституира като граждански ищец, както и за начина, по който да упражни това свое право.

Съдия-следователят предприема всички необходими следствени действия в съответствие с нормативните изисквания за разкриването на истината. Той е длъжен да бъде обективен, като събира доказателства както в полза на обвинението, така и в полза на защитата. Ако съдия-следователят не може лично да извърши определено процесуално-следствено действие, той може да изиска съдействието на съдебната полиция. В този случай той проверява извършените от тях действия. Съдия-следователят е длъжен да събере информация за личността на обвиняемия, за неговото материално положение, социален и семеен статус. При разследването на т.нар. деликти това не е задължително.

По всяко време на разследването прокурорът може да иска извършването на нови процесуално-следствени действия, които спомагат за разкриването на истината, като при това вземе пряко участие в извършването им. Ако съдия-следователят не удовлетвори това искане на прокурора, както и искането му за вземането на определена мярка за неотклонение, прокурорът издава мотивирано становище в петдневен срок от получаването на допълнителните обвинителни искания на прокурора. В противен случай прокурорът на републиката може сам да сезира в десетдневен срок следственото отделение (la chambre de l' instruction).

След изтичането на четиримесечен период от последното явяване на разследваното лице пред съдия-следователя, то може да подаде писмена молба до него с искане да бъде изслушано. Това трябва да се извърши в тридесетдневен срок от получаването на молбата.

Във всеки апелативен съд има поне едно следствено отделение (*une chambre de l'instruction*). Прокуратурата е представена пред него от главния прокурор или от неговите заместници. Главният прокурор сезира следственото отделение в срок от 48 часа при искане за задържане под стража и в 10-дневен срок от получаването на документите относно всяко друго искане. Относно искането за задържане под стража следственото отделение трябва да се произнесе във възможно най-кратки срокове. При неспазването им лицето се пуска на свобода.

5.2. Полицейските служители като разследващи органи

Полицейските служители и полицейските агенти осъществяват правомощията си във връзка с наказателния процес под ръководството и контрола на прокуратурата, която може да им възлага събирането на всякакви сведения, необходими за ефективното реализиране на правосъдието.

Във Франция има отделна структура в рамките на полицията, която обслужва съдебната система в зависимост от възложените ѝ задачи. Това е **съдебната полиция** (*la police judiciaire*). Тя функционира под ръководството на прокуратурата и се състои от **полицейски офицери, полицейски агенти и функционери**. В районите на апелативните съдилища тя е поставена под ръководството на главния прокурор и под контрола на следственото отделение.

Функциите на съдебната полиция са да следи за извършени нарушения на наказателния закон, да събира доказателства при установяване на извършено престъпление, да издирва извършителите на престъпления и да извършва други следствени действия, докато не бъде поставено началото на наказателно-процесуалното разследване. След сезирането на следствената юрисдикция (съдия-следователя или следственото отделение) съдебната полиция изпълнява задачите, които ѝ възложи тази юрисдикция и се подчинява на нейните нареждания.

Полицейските агенти (*agents de police judiciaire*) имат следните правомощия: те подпомагат дейността на офицерите на съдебната полиция (*les officiers de police judiciaire*), констатират извършени престъпления от различните степени и видове и съставят актове за това, получават писмени съобщения и декларации от всяко лице, което може да предостави някакви данни, улики, доказателства и сведения за извършени престъпления и за техните извършители. Полицейските агенти не могат да решават въпросите за мерките за неотклонение.

Помощниците на полицейските агенти (*agents de police judiciaire adjoints*) подпомагат дейността на полицейските офицери да съобщават на непосредствено горестоящите им ръководители за всяко престъпно посегателство, за което имат информация и да констатират извършените нарушения (*contraventions*) на Пътния кодекс. При констатирано нарушение помощниците на полицейските агенти могат да снемат евентуалните забележки или мнения на извършителя на деянието.